

Gekaapt door het kapitaal

Eveneens in de reeks
'Vitale ideeën voor de wereld van morgen':

Sanne Bloemink – *De wilde wereld.*

Een nieuwe relatie met de natuur

Wanda de Kanter – *Parasiet der kwetsbaren.*

Een nieuwe kijk op gezondheidsbeleid

Barbara Baarsma – *Nederland voedselparadijs.*

Kansen voor korte ketens

Sarah Sluimer – *De stilte.*

Het leven van een vrouw geboren tijdens de lockdown

Dirk Bezemer – *Een land van kleine buffers.*

Er is genoeg geld, maar we gebruiken het verkeerd

Floor Milikowski – *Wij zijn de stad.*

De buitenwijk als kloppend hart

Jaap Goudsmit – *Een gezonde toekomst.*

Vijflessen van corona

Marli Huijter – *De toekomst van het sterven*

Marjan Slob – *Door de bomen het huis*

Arnon Grunberg – *De vluchteling, de grenswacht*

en de rijke Jood

Maurits Berger – *2004. De toekomst van islam in Nederland*

Thomas Huttinga – *Waarom we Europeaan zijn*

MIRJAM DE RIJK

**GEKAAPT
DOOR HET
KAPITAAL**

Zorg, onderwijs, wonen en kinderopvang

UITGEVERIJ PLUIM
DE GROENE AMSTERDAMMER
AMSTERDAM/ANTWERPEN

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het
Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten, fondsbjp.nl.

FONDS Bijzondere
JOURNALISTIEKE PROJECTEN

Uitgave in samenwerking met

**DE GROENE
AMSTERDAMMER**

Eerste druk, juni 2024

© Mirjam de Rijk

Omslagontwerp Loudmouth
Typografie binnenwerk Perfect Service
Productiebegeleiding Tim Beijer
Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 933 3939 2
NUR 780

www.uitgeverijpluim.nl

Inhoud

Inleiding 7

Deel I: Wat is er aan de hand?

Hoofdstuk 1: Zorg 13

Hoofdstuk 2: Onderwijs 32

Hoofdstuk 3: Wonen 46

Hoofdstuk 4: Kinderopvang 55

Hoofdstuk 5: Bedrijven 64

Deel II: Hoe is het zo gekomen?

Hoofdstuk 6: Een groeiende vermogensberg
zoekt rendement 81

Hoofdstuk 7: De publieke sector als jachtterrein 100

Hoofdstuk 8: Who done it? 122

Deel III: Wat is eraan te doen?

Hoofdstuk 9: Naar een echt publieke sector	135
Hoofdstuk 10: Bedrijven uit de greep	155
Hoofdstuk 11: De vermogensberg beteugelen	174

Tot slot, voor nu 185

Dank 187

Noten 191

Inleiding

'Private investeerders nemen langzaam publiek hoger onderwijs over'

'Vervoersbedrijf Arriva in handen van Amerikaanse investeerder'

'Bencis koopt in stilte opnieuw bedrijven gericht op kinderopvang'

'Private equity koopt de ene na de andere zorgaanbieder'

'High Tech Campus verkocht'

'Medisch specialisten stappen op vanwege overname van hun lab'

Zomaar wat krantenkoppen van de afgelopen tijd. Het gaat hard. Huisartspraktijken, kinderopvangcentra, bijlesbureaus, de ouderenzorg, ze worden massaal opgekocht door private equity en andere grote kapitaalcrachtige partijen. Als patiënt, ouder of leerkracht duurt het even voor je erachter komt, want ze heten nog als vandoes, maar ondertussen geldt voor de nieuwe eigenaren maar één ding: snel winst binnenhalen.

De krantenkoppen maakten me nieuwsgierig. Wat voor geld zit hierachter? Wat betekent het voor de samenleving als de publieke sector in handen komt van dit soort eigenaren? En waardoor heeft dit kunnen gebeuren? Waren het bewuste beslissingen, van de politiek of van anderen?

Gekaapt door het kapitaal is het resultaat van anderhalf jaar graven, met heel veel mensen praten, verder zoeken. De resultaten van een deel van dit speurwerk ver-

schenen eerder in weekblad *De Groene Amsterdammer*.

Er is heel veel en steeds meer kapitaal. In Nederland en in de wereld. Dat kapitaal, of beter gezegd de eigenaren hiervan zijn op zoek naar plekken om te ‘investeren’, om met hun vermogen nóg meer kapitaal te maken. Bijvoorbeeld door bedrijven op te kopen; maar steeds vaker ook door zorginstellingen, kinderopvangcentra of woningen over te nemen. En trouwens ook arbodiensten, vakantieparken, welzijnsstichtingen, dierenartsen en nog veel meer. Ik beperk me in dit boek grotendeels tot wonen, zorg, kinderopvang, onderwijs en het ‘gewone’ bedrijfsleven. De beschreven praktijken zijn exemplarisch voor wat ook gebeurt op veel andere terreinen.

Dit boek bestaat uit drie delen. In Deel I beschrijf ik wat er aan de hand is. In de zorg, in het onderwijs, in de volkshuisvesting, in de kinderopvang. En in het bedrijfsleven. Want de vermogenseigenaren die op zoek zijn naar snel rendement veranderen niet alleen de publieke sector, maar ook het karakter van bedrijven. Daar wordt de koers steeds vaker niet bepaald door de ondernemers maar door aandeelhouders, vermogensbeheerders, private-equityfondsen en durfinvesteerders. Dikwijls tot verdriet van ondernemers, de werknemers en de omgeving.

Deel II is meer analyserend. Hierin ga ik eerst op zoek naar waar al dat vermogen eigenlijk vandaan komt. Hoe heeft die enorme berg kapitaal kunnen ontstaan? En nee, dat heeft lang niet alleen te maken met ongelijkheid. Vervolgens is de vraag hoe dat kapitaal

heeft kunnen binnendringen op zoveel plekken in de samenleving die tot voor kort nog publiek of in ieder geval semipubliek waren. Wat maakte de publieke sector tot een grijpbare prooi? En tot slot, althans van dit deel: wie zijn dat dan, de bezitters van die vermogensberg? En waarom doen ze wat ze doen? Weten ze eigenlijk wat ze doen?

In Deel III ga ik in op de oplossingen. Want die zijn er. Dan gaat het over mogelijkheden om de publieke sector te beschermen tegen opkopers en over manieren om het stuwmeer aan kapitaal aan te pakken. Daar zit tenslotte een belangrijk deel van de oorzaak: het toenemende vermogen bij investeerders die op zoek zijn naar een prooi. Het zijn oplossingen waarvoor vaak de politiek nodig is, maar die je soms ook zelf, in het onderwijs, de zorg of elders, in de hand hebt. En waarmee soms al een begin is gemaakt.

Naast nieuwsgierigheid was dat mijn belangrijkste drijfveer: wat hier gebeurt is niet onvermijdelijk, het komt voort uit besluiten, uit keuzes en soms uit het gebrek daaraan. Er gebeurt iets wat heel veel mensen niet willen. Dus moet er wat aan te doen zijn. Gelukkig blijkt dat ook het geval.